

o suposar un punt de partida verbal en germànic: hi ha un verb isl. *raka*, que és també b -al, neerl. i angl. *rake(n)* per a 'passar o recollir amb rasclat', i fins sembla que ja hi ha verb en a -al. ant. *rehhan*: com que l'àrea dels mots romànics no permet partir d'altra base dialectal que del gòtic, acabava suggerint amb grans dubtes: «Acaso tengamos derecho a postular un gótico *RAKAN "recoger con rastrillo", hermano de las formas isl, ingl, neerl. i b -al, que habría dado un lgd y gc ant *racar "rebuscar", y las formas cast. serían 10 préstamos gascones». No havent-hi aqueix intermedí gascó, i poc i inseguir en lldg, això queda trontollant. D'altra banda reconeguem que és poc versemblant tal verb gòtic en A, puix que la forma coneguda del verb, en gòtic, és RIKAN, d'on prové l'it *recare* 'portar, fer a mans', amb el vocalisme de l'a -al. ant. *rehhan*

En llengua d'oc, l'únic que hi ha ben establert i antic és quelcom de molt semblant al nostre *racar* 'saber greu'. Aquella definició 'tenir por' és una interpretació incerta d'un mot rar en la llengua antiga: atribuïda 20 per Levy (PSW VII, 5) a base d'un glossari modern, a uns passatges poètics no gaire clars; Rohlfis ja s'adona que no va bé amb les cites 7

En realitat el que està ben assegurat, almenys avui, és un sentit idèntic al del cat. *racar*: «arracà faire de la peine, répugner en Languedoc», «de passà tant d'aigo m'arraco», MBarthés (felibre de St. Pons d'Erau), la frase «m'arraco pla de me calé parti» l'accepta el TdF del glossari de l'Albigès per Gary, el qual defineix «arracà: faire de la peine, causer du souci» i 30 *racà* «ne pas oser faire une chose»; a Castras: «arracà: faire de la peine. y' arraco de travailhà il fuit le travail»; en gascó quasi res, ni en sé res a la Vall d'Aran, si bé a la sortida d'aquesta, tot just més enllà de la frontera, lleigeixo «arrequeiro f. souvenir, regret», de 35 Fos (*Armanac dera Mount* 1931, 37) Però en lldg en donaré d'altres més avall.

En oc. antic només n'hi ha dos exemples. «Si l vostre filh, sobrana / Mair', en pregatz, tost er sana / m'arma que de mort se raca» en Guiraut Riquier, que era de Narbona (S. XIII): és clar que es tracta del lloc comú que hem documentat tantes vegades en català 'li recava de morir sense ---', 'no em reca de morir per ---': «Maries són, Maries! / Maries m'han de matar, / si les Maries em maten / el morir no em recarà» 45 (la còpia empordanesa dels avis, Coromines, *Gràcies de l'Empordà* xv, p. 58, O C, 936a); en l'altre únic exemple medieval, el matís s'ha desviat lleugerament, passant de 'doldre's d'una cosa' a 'reclar-se-la, maliciar-se-la': «Matran metria-se en agayt / --- / E ls crestia no viro / l'agayt ni s'en raquero, / et aissí, co ero / desarmatz, elhs pugero / sobre lurs cavalls --- / e mentre fasian l'encaus ---», *Gesta Karolr*: en tot cas és clar que som molt lluny de la idea de 'por' suposada per Levy, perquè lluny de tenir por el que fan és muntar desarmats i empaitar l'enemic: el sentit és 'no els va doldre, no els féu escrípol' 8

Molta penombra i dubtes, però en àrab veiem llum clara, per més que ningú se n'hagi adonat. I no pas lluny, perquè ens ho testifica el nostre RMa: «raqqa 60

conpati», que es pot construir amb les dues preposicions equivalents de 'a' i 'sobre': «raqqa li, raqqa alà», «avoir pitié de», ens explica Dozy (*Suppl* I, 544), i ell mateix ho confirma amb passatges del seu recull d'historiadors dels sobirans Abbassides espanyols (Ss. XI-XII) que ho construeixen i usen així (545b5f.).

És arrel de les més descabdelades en àrab, i des dels orígens, car l'acc 'tenir compassió' («mitleidig sein») ja es troba a l'Iraq en el S. X, en el conte més antic de les Mil-i-una nits, junt amb les més primitives de 'ser prim', 'ser feble' (Dieterici, p. 64a), i *riqq o raqiq* «zart» Lane documenta, en les fonts lexicogràfiques clàssiques, altres derivats de l'arrel: *riqqa* «mercy, compassio» des del Firuzabadí (fi S. XIV), *raqiq* «soft or tender of heart» en el Munawí i el *Tag al-Arús*, «weak-hearted», en el Mutarrzî (c. 1200). col. 1131a, b, c

Més vulgarment, diverses accs collaterals, en els derivats: *tarraqaq* «attenuare», RMa i el Razi (c. 900, o el seu glossador marroquí de 1200), però en RMa (p. 611) trobo la mateixa forma traduïda «titubare» i, en glossa, «vel angustiari»; i a la p. 519, «perplexus (fuit)» (cf p 52 i p. XXVII), per a aquestes accs que tant s'acosten a les de *racar*; en un altre historiador p p De Goeje, en els seus *Fragmenta*: «être trop faible pour, n'être pas en état de» Des de la idea de 'prim', l'intensiu *raqqâq* passa a «aguzar» i «dolar» en l'andalús PAlc (80.14, 188 18) 9

En fi, la prova s'acaba de perfeccionar per la fraseologia: hem observat en català antic la repetida combinació amb el *cor*: «lo cor no ns raca» en Eiximenis, «lo cor li n racas» en Fenollar. Doncs això mateix escriu RMa en el seu àrab: *raqqa qalbî li, raqqa qalbî alà* «conpati» (Dozy, 544b4f.), literalment 'el meu cor es compadeix en, sobre, ---'. I així continua, fins avui, en la fraseologia que el català antic transmeté al Lenguadoc: «lous pàuris còssouls de Narbouno / agèron, amé raco-cor, / rendut oumage au dur Montfort» rimà el felibre H Birat (nat a Narbona el 1796); «ame d'arraco-cor me farion d'embrassados», A. Mir, que també era de l'Aude; i el TdF explica *arraco-cor* i *raco-cor* com «chose faite à contre-coeur, avec répugnance»; el tolosà Visner també dóna *racocor* si bé, explicant-ho a la seva manera, «avec passion».

Després d'això ja no podem dubtar de quina és la font principal de *recar*. Potser hi va haver realment una confluència amb l'ètimon germànic que designa el rasclat o rastell. Jes accs de *raca* 'cosa arreplegadissa', *racós* 'arreplegador', el b -arag ant. *arracar* 'arreplegar estalvis, profit', potser els mots atlàntics, es comprenen més fàcilment des d'aquell. Els detalls, amb això, es poden deixar pendents. Car en tot cas el gran fet és que en els mots en *rac-* es presenta un nus d'homònims en romànic. Ja n'hem vist algun altre que ho sembla.

Però sobretot n'hi ha un que és ben versemblant que hi tingués un gran paper. Fou gran la seva deïxa en el món de la moral cristiana, des del Sermó de la Muntanya, en què ni els Setanta no volgueren (o ho trobaren superflu) canviar el terme de l'original ara-